

...pro rodiče

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

1. Úvod.....	3
2. O projektu Šance pro vaše dítě.....	4
3. Rodiče a děti.....	5
4. Předškolní vzdělávání, školní zralost a připravenost.....	6
5. Desatero pro rodiče.....	7
6. Odklad školní docházky.....	10
7. Posílení školní připravenosti.....	10
8. Legislativa.....	11
9. Aktivity na domácí procvičování.....	12
10. Pomůcky pro přípravu dítěte na školu, které si vyrobíte sami.....	14
11. Závěr.....	20

Tuto publikaci pro vás připravily:

Jana Smolková (lektorka projektu Šance), kapitoly 2–8

Kamila Randáková (metodička projektu Šance) – kapitola 9

Martina Zíková (lektorka domácího vzdělávání) – kapitola 10

Editorka: Kateřina Vágnerová

Vydala Společnost Montessori 2013

Motto:

„Předškolní věk zdaleka tedy není jen přípravou na školu, ale je také přípravou na život daleko dopředu.“

(Matějček, 2005)

1. Úvod

Tato publikace slouží jako doplnění informací, které rodiče získali v průběhu projektu Šance pro vaše dítě. Najdete zde obecné informace o vztazích rodičů a dětí a o předškolním vzdělávání, odpovědi na otázky, kdy je dítě připraveno na školní docházku a kdy je vhodnější odklad. Můžete si prostudovat legislativu řešící právní otázky vstupu do základní školy.

Druhá polovina publikace je věnována praktickým příkladům. **V kapitole 9** najdete aktivity, kterým se děti věnovaly v domácím prostředí a které doplňovaly to, co jim přinášely vlastní lekce. Mohou se ale použít jako samostatné procvičování dovedností i pro ty děti, které se projektu neúčastnily.

V kapitole 10 najdete další inspirativní možnosti, jak v domácím prostředí zvyšovat dovednosti dítěte tak, aby dobře zvládlo nástup do základní školy (včetně postupů, jak si doma vytvořit některé užitečné pomůcky).

2. Šance pro vaše dítě

O projektu

Projekt Společnosti Montessori ČR, o. s. je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky v rámci OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, v oblasti Rovné příležitosti dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Začal v březnu 2010 s délkou trvání 3 roky. V průběhu projektu vznikl Program Šance, který se pilotně ověřil v 8 mateřských centrech, mateřských a základních školách od listopadu 2010 do června 2012.

Obsah Programu Šance je zaměřen na přípravu dětí předškolního věku na školní vzdělávání a na podporu a pomoc rodičům při domácí práci s dítětem. Vychází ze zkušeností s využíváním pomůcek a materiálů Montessori při práci s dětmi se specifickými potřebami a z nároků na připravenost dítěte pro vstup do školy. Je přizpůsoben časově a materiálně vymezenému prostředí při práci s dětmi, které nemohou zařízení Montessori navštěvovat pravidelně.

Program Šance zahrnuje práci s pomůckami a materiály pro volnou práci dětí, aktivity pro společnou práci dětí s rodiči a náměty pro rodiče. Jednotliví lektori využívají k práci s dětmi základní nabídku Programu lekcí, ale přizpůsobují použití pomůcek a materiálů potřebám dětí ve své skupině. Pro společnou práci dětí a rodičů mohou zařazovat další vlastní aktivity, které respektují **Pravidla pro práci s dětmi v Programu Šance**.

Program probíhá formou 90-minutových lekcí, které se konají jednou týdně v odpoledních hodinách. Lekcí se spolu s dětmi účastní i rodiče. Každou skupinu tvoří deset dětí a jejich rodičů pod vedením tří lektorů.

Lektorský tým v Programu Šance tvoří vždy 3 lektori vyškolení v Montessori pedagogice. Lektori se podílejí společně na přípravě lekcí podle Programu Šance, vedou práci s dětmi v průběhu celé lekce. **Současně s programem lekce pro děti probíhá v části lekce také instruktáž rodičů.** Instruktáž rodičů vede jeden z lektorů, který sděluje rodičům informace o způsobu práce dětí v lekcích a reaguje na dotazy a sdílení rodičů. Po skončení programu lekce vedou lektori záznamy o postupu a práci dětí.

3. Rodiče a děti

Výchova a vzdělávání je komplikovaný jev, ve kterém se odráží působení množství činitelů. Dítě potřebuje dospělé, kteří mu projevují lásku a ukazují hranice. Pro dítě jsou nesmírně důležité jak projevy porozumění, lásky, bezpodmínečného přijetí, tak stanovení hranic. Rodina představuje významné sociální a výchovné prostředí pro vývoj a rozvoj dítěte.

„Budoucí školák potřebuje mít stabilní rodinné prostředí, které mu poskytuje pocit bezpečí a jistoty, aby bez větších problémů zvládl zahájení povinné školní docházky, která bývá spojena se zvýšením nároků nejenom na dítě, ale i ostatní členy rodiny.“

(Gillernová, 2003)

Rodiče by si pro své dítě měli nalézt dostatek času. A to nejenom nárazově, ale průběžně (měsíc před zápisem do 1. třídy základní školy to nezachrání). Jednoduše být s ním, hrát hry nebo jít na procházku. A nezapomínat na běžné činnosti, jako je společně sníst, společně večeřet, společně něco připravit, společně uklízet, společně pečovat o květiny... Ideální je, když se i malé děti účastní běžných činností v domácnosti. Velký význam pro dítě, ale i pro sounáležitost všech členů, mají také rituály – pravidelně opakující se činnosti.

Důležitým předpokladem školní připravenosti a následně i školní úspěšnosti dítěte je podnětnost rodinného prostředí. Nezáleží na množství těchto podnětů, ale na jejich kvalitě. Vztah ke škole si dítě získává ještě dřív, než usedne do lavice v první třídě.

Důležitým úkolem rodiny je vést dítě k touze po poznání, dítě by se do školy mělo těšit. Rodiče by tedy před dítětem neměli o učení, o škole, o učitelích mluvit negativně nebo dokonce děti školou strašit.

Mezi důležité podmínky kvalitního předškolního vzdělávání patří dle RVP PV i spoluúčast rodičů. Mateřská škola by měla být pro rodinu partnerem, který podporuje rodinnou výchovu. Pedagogové i rodiče by si měli být vědomi, že rodina je odpovědná za výchovu i vzdělávání svého dítěte. Mateřská škola je veřejnou službou, která pomáhá zajišťovat rodičům péči o jejich dítě a poskytuje dítěti příležitosti k aktivnímu učení. V současné době se rodiče mohou plně zapojit do dění v mateřské škole, konkrétně se mohou spolupodílet při plánování programu mateřské školy. (Raabe 2009)

4. Předškolní vzdělávání, školní zralost a připravenost

Dítě se připravuje na vstup do základní školy již od narození, neboť jak zdůrazňoval psycholog Jirásek (1966), který modifikoval diagnostický test Artura Kerna do všeobecně známého Jiráskova Orientačního testu školní zralosti: „Příprava dítěte na vstup do školy je vlastně pouze vyvrcholením předškolní výchovy, resp. celé dosavadní výchovy dítěte od jeho narození až do šesti let...“.

Nedílnou součástí vzdělávacího působení v každé etapě vývoje dítěte je příprava na další životní období. Jedním z cílů výchovné práce v mateřské škole je také kvalitní příprava na základní školu.

Základní škola obecně staví na výsledcích práce mateřské školy a současně má řadu požadavků, které dítě nezíská prostým zráním, přítomností ve společnosti a někdy ani jen rodinnou výchovou, ale je k němu zapotřebí specifický trénink.

(Mertin, 2003)

Co je školní zralost a jak poznat, kdy je dítě připravené na vstup do školy?

Psychologové definují školní zralost jako „způsobilost dítěte absolvovat školní vyučování“ (Hartl, Hartlová, 2000), kdy je zapotřebí dosáhnout určité úrovně řeči, myšlenkových operací, pozornosti, soustředěnosti a sociálních dovedností.

Školní zralost může být charakterizována jako stav, který zahrnuje zdravotní, psychickou a sociální způsobilost dítěte začít školní docházku.

Nový trend v přístupu posuzování předpokladů dítěte pro vstup do školy preferuje termín **školní připravenost** jako výstižnější než školní zralost. Termín školní připravenost zvýrazňuje širší souvislosti.

Školní připravenost je aktuální stav rozvoje osobnosti dítěte ve všech oblastech s přihlédnutím k vnitřním vývojovým předpokladům i vnějším výchovným podmínkám.

Složky školní připravenosti:

Kognitivní - poznávací: rozvoj vnímání, představivosti, pozornosti, paměti, myšlení.

Emocionálně-sociální: emoční stabilita, přijetí nové role školáka, schopnost respektovat školní normy chování, způsob komunikace s učitelem a spolužáky aj.

Pracovní: převzít zodpovědnost za pracovní úkoly, vydržet u nich, umět svoji práci dokončit.

Pomalická - fyzická: tu posuzuje především dětský lékař, sleduje tělesnou zralost, celkovou zdravotní odolnost a individuální zvláštnosti organismu. Přihlíží také k tělesné výšce a váze dítěte. Kolem šestého roku má dítě průměrnou výšku 120 cm a průměrnou váhu 20 kg.

5. Desatero pro rodiče

Jak poznat, zda je dítě připraveno pro vstup do základní školy? Rodičům by měl pomoci doporučující materiál **Desatero pro rodiče dětí předškolního věku** (dále Desatero pro rodiče). Je určen rodičům dětí, kteří se zajímají o vzdělávání svého dítěte a vítají přehled základních dovedností, které má dítě mít před vstupem do základní školy.

Tento dokument vytvořila pracovní skupina z řad odborníků na předškolní vzdělávání a pedagogů z praxe, která vytvářela materiál pro pedagogy mateřských škol s názvem Konkretizované očekávané výstupy. Představuje materiál, který by mohli využít rodiče. Obsah Desatera pro rodiče byl v rámci diskuse na metodickém portálu www.rvp.cz velmi podpořen nejen pedagogy MŠ, ale i rodiči předškolních dětí.

(Materiál pro PV, č. j. MSMT-9482/2012-22)

Desatero pro rodiče dětí předškolního věku

Vstup do první třídy základní školy představuje pro dítě velkou životní změnu. Mění se role dítěte, prostředí, dospělí i vrstevníci, denní program, náplň činnosti, nároky i požadavky. Aby dítě mohlo zvládnout tuto náročnou situaci bez vážnějších problémů, mělo by být nejen dostatečně vývojově a sociálně zralé, ale také dobře připravené.

Materiál nabízí rodičům dětí předškolního věku základní informace o tom, co by mělo jejich dítě zvládnout před vstupem do základní školy. Jsou zde zachyceny jak výchovné, tak vzdělávací předpoklady. Je třeba mít ale na zřeteli, že zrání dítěte je nerovnoměrné, že každé dítě nemusí všech parametrů dosáhnout, ale může se k nim přiblížit.

Přehled základních dovedností propojuje a sjednocuje cíle rodiny a školy. Proto je velmi důležitá spolupráce rodiny a školy, která se podílí na vzdělávání dítěte.

*Desatero najdete
na následující dvoustraně* →

Desátého

1. *Dítě by mělo být dostatečně fyzicky a pohybově vyspělé, vědomě ovládat své tělo, být samostatné v sebeobsluze*

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- pohybuje se koordinovaně, je přiměřeně obratné a zdatné (např. hází a chytá míč, udrží rovnováhu na jedné noze, běhá, skáče, v běžném prostředí se pohybuje bezpečně)
- svlékne se, oblékne i obuje (zapne a rozepne zip i malé knoflíky, zaváže si tkaničky, oblékne si čepici, rukavice)
- je samostatné při jídle (používá správně příbor, nalije si nápoj, stoluje čistě, používá ubrousek)
- zvládá samostatně osobní hygienu (používá kapesník, umí se vysmrkat, umyje a osuší si ruce, použije toaletní papír, použije splachovací zařízení, uklidí po sobě)
- zvládá drobné úklidové práce (posbírání a uklidí předměty a pomůcky na určené místo, připraví další pomůcky, srovná hračky)
- postará se o své věci (udržuje v nich pořádek)

2. *Dítě by mělo být relativně citově samostatné a schopné kontrolovat a řídit své chování*

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- zvládá odloučení od rodičů
- vystupuje samostatně, má svůj názor, vyjadřuje souhlas i nesouhlas
- projevuje se jako emočně stálé, bez výrazných výkyvů v náladách
- ovládá se a kontroluje (reaguje přiměřeně na drobný neúspěch, dovede odložit přání na pozdější dobu, dovede se přizpůsobit konkrétní činnosti či situaci)
- je si vědomé zodpovědnosti za své chování
- dodržuje dohodnutá pravidla

3. *Dítě by mělo zvládat přiměřené jazykové, řečové a komunikační dovednosti*

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- vyslovuje správně všechny hlásky (i sykavky, rotacismy, měkčení)
- mluví ve větách, dovede vyprávět příběh, popsat situaci apod.
- mluví většinou gramaticky správně (tj. užívá správně rodu, čísla, času, tvarů, slov, předložek aj.)
- rozumí většině slov a výrazů běžně užívaných v jeho prostředí
- má přiměřenou slovní zásobu, umí pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno
- přirozeně a srozumitelně hovoří s dětmi i dospělými, vede rozhovor a respektuje jeho pravidla
- pokouší se napsat hůlkovým písmem své jméno (označí si výkres značkou nebo písmenem)
- používá přirozeně neverbální komunikaci (gesta, mimiku, řeč těla, aj.)
- spolupracuje ve skupině

4. *Dítě by mělo zvládat koordinaci ruky a oka, jemnou motoriku, pravolevou orientaci*

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- je zručné při zacházení s předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami a nástroji (pracuje se stavebnicemi, modeluje, stříhá, kreslí, maluje, skládá papír, vytrhává, nalepuje, správně otáčí listy v knize apod.)
- zvládá činnosti s drobnějšími předměty (korálky, drobné stavební prvky apod.)
- zvládku drží správně, tj. dvěma prsty, třetí podložený, s uvolněným zápěstím
- vede stopu tužky, tahy jsou při kreslení plynulé, (obkresluje, vybarvuje, v kresbě přibývají detaily i vyjádření pohybu)
- umí napodobit základní geometrické obrazce (čtverec, kruh, trojúhelník, obdélník), různé tvary (popř. písmena)
- rozlišuje pravou a levou stranu, pravou a levou ruku (může chybovat)
- řadí zpravidla prvky zleva doprava
- používá pravou či levou ruku při kreslení či v jiných činnostech, kde se preference ruky uplatňuje (je zpravidla zřejmé, zda je dítě pravák či levák)

5. *Dítě by mělo být schopné rozlišovat vrakové a sluchové vjemy*

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- rozlišuje a porovnává podstatné znaky a vlastnosti předmětů (barvy, velikost, tvary, materiál, figuru a pozadí), nachází jejich společné a rozdílné znaky
- složí slovo z několika slyšených slabik a obrázků z několika tvarů
- rozlišuje zvuky (běžných předmětů a akustických situací i zvuky jednoduchých hudebních nástrojů)
- rozpozná rozdíly mezi hláskami (měkké a tvrdé, krátké a dlouhé)
- sluchově rozloží slovo na slabiky (vytleskává slabiky ve slově)
- najde rozdíly na dvou obrázcích, doplní detaily
- rozlišuje jednoduché obrazné symboly a značky i jednoduché symboly a znaky s abstraktní podobou (písmena, číslice, základní dopravní značky, piktogramy)
- postřehne změny ve svém okolí, na obrázku (co je nového, co chybí)
- reaguje správně na světelné a akustické signály

6. *Dítě by mělo zvládat jednoduché logické a myšlenkové operace a orientoval se v elementárních matematických pojmech*

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- má představu o čísle (ukazuje na prstech či předmětech počet, počítá na prstech, umí počítat po jedné, chápe, že číslovka vyjadřuje počet)
- orientuje se v elementárních počtech (vyjmenuje číselnou řadu a spočítá počet prvků minimálně v rozsahu do pěti (deseti))
- porovnává počet dvou málopočetných souborů, tj. v rozsahu do pěti prvků (pozná rozdíl a určí, o kolik je jeden větší či menší)
- rozpozná základní geometrické tvary (kruh, čtverec, trojúhelník atd.)

- rozlišuje a porovnává vlastnosti předmětů
- třídí, seskupuje a přiřazuje předměty dle daného kritéria (korálky do skupin podle barvy, tvaru, velikosti)
- přemýšlí, vede jednoduché úvahy, komentuje, co dělá („přemýšlí nahlas“)
- chápe jednoduché vztahy a souvislosti, řeší jednoduché problémy a situace, slovní příklady, úlohy, hádanky, rébusy, labyrinty
- rozumí časoprostorovým pojmům (např. nad, pod, dole, nahoře, uvnitř a vně, dříve, později, včera, dnes), pojmům označujícím velikost, hmotnost (např. dlouhý, krátký, malý, velký, těžký, lehký)

7. *Dítě by mělo mít dostatečně rozvinutou ráměrnou porovnatel a schopnost ráměrně si zapamatovat a vědomě se učit*

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- soustředí pozornost na činnosti po určitou dobu (cca 10–15 min.)
- „nechá“ se získat pro záměrné učení (dokáže se soustředit i na ty činnosti, které nejsou pro něj aktuálně zajímavé)
- záměrně si zapamatuje, co prožilo, vidělo, slyšelo, je schopno si toto po přiměřené době vybavit a reprodukovat, částečně i zhodnotit
- pamatuje si říkadla, básničky, písničky
- přijme úkol či povinnost, zadaným činnostem se věnuje soustředěně, neodbíhá k jiným, dokáže vyvinout úsilí a dokončit je
- postupuje podle pokynů
- pracuje samostatně

8. *Dítě by mělo být přiměřeně sociálně samostatné a zároveň sociálně vnímavé, schopné soužití s vrstevníky ve skupině*

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- uplatňuje základní společenská pravidla (zdraví, umí požádat, poděkovat, omluvit se)
- navazuje kontakty s dítětem i dospělými, komunikuje s nimi zpravidla bez problémů, s dětmi, ke kterým pociťuje náklonnost, se kamarádí
- nebojí se odloučit na určitou dobu od svých blízkých
- je ve hře partnerem (vyhledává partnera pro hru, v zájmu hry se domlouvá, rozděluje a mění si role)
- zapojuje se do práce ve skupině, při společných činnostech spolupracuje, přizpůsobuje se názorům a rozhodnutí skupiny
- vyjednává a dohodne se, vyslovuje a obhajuje svůj názor
- ve skupině (v rodině) dodržuje daná a pochopená pravidla, pokud jsou dány pokyny, je srozuměno se jimi řídit
- k ostatním dětem se chová přátelsky, citlivě a ohleduplně (dělí se o hračky, pomůcky, pamlsky, rozdělí si úlohy, všimá si, co si druhý přeje)
- je schopno brát ohled na druhé (dokáže se dohodnout, počkat, vystřídat se, pomoci mladším)

9. *Dítě by mělo vnímat kulturní podněty a projevovat tvořivost*

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- pozorně poslouchá či sleduje se zájmem literární, filmové, dramatické či hudební představení
- zaujme je výstava obrázků, loutek, fotografií, návštěva zoologické či botanické zahrady, statku, farmy apod.
- je schopno se zúčastnit dětských kulturních programů, zábavných akcí, slavností, sportovních akcí
- svoje zážitky komentuje, vypráví, co vidělo, slyšelo, dokáže říci, co bylo zajímavé, co jej zaujalo, co bylo správné, co ne
- zajímá se o knihy, zná mnoho pohádek a příběhů, má své oblíbené hrdiny
- zná celou řadu písní, básní a říkadel
- zpívá jednoduché písně, rozlišuje a dodržuje rytmus (např. vytleskat, na bubínku)
- vytváří, modeluje, kreslí, maluje, stříhá, lepí, vytrhává, sestavuje, vyrábí
- hraje tvořivé a námětové hry (např. na školu, na rodinu, na cestování, na lékaře), dokáže hrát krátkou divadelní roli

10. *Dítě by se mělo orientovat ve svém prostředí, v okolním světě i v praktickém životě*

Dítě splňuje tento požadavek, jestliže:

- vyzná se ve svém prostředí (doma, ve škole), spolehlivě se orientuje v blízkém okolí (ví, kde bydlí, kam chodí do školky, kde jsou obchody, hřiště, kam se obrátit, když je v nouzi apod.)
- zvládá běžné praktické činnosti a situace, s nimiž se pravidelně setkává (např. dovede vyřídít drobný vzkaz, nakoupit a zaplatit v obchodě, říci si o to, co potřebuje, ptá se na to, čemu nerozumí, umí telefonovat, dbá o pořádek a čistotu, samostatně se obslouží, zvládá drobné úklidové práce, je schopno se starat o rostliny či drobná domácí zvířata)
- ví, jak se má chovat (např. doma, v mateřské škole, na veřejnosti, u lékaře, v divadle, v obchodě, na chodníku, na ulici, při setkání s cizími a neznámými lidmi) a snaží se to dodržovat
- má poznatky ze světa přírody živé i neživé, lidí, kultury, techniky v rozsahu jeho praktických zkušeností (např. orientuje se v tělesném schématu, umí pojmenovat jeho části i některé orgány, rozlišuje pohlaví, ví, kdo jsou členové rodiny a čím se zabývají, rozlišuje různá povolání, pomůcky, nástroje, ví, k čemu jsou peníze, zná jména některých rostlin, stromů, zvířat a dalších živých tvorů, orientuje se v dopravních prostředcích, zná některé technické přístroje), rozumí běžným okolnostem, dějům, jevům, situacím, s nimiž se bezprostředně setkává (např. počasí a jeho změny, proměny ročních období, látky a jejich vlastnosti, cestování, životní prostředí a jeho ochrana, nakládání s odpady)
- přiměřeným způsobem se zapojuje do péče o potřebné
- má poznatky o širším prostředí, např. o naší zemi (města, hory, řeky, jazyk, kultura), o existenci jiných zemí a národů, má nahodilé a užtrkovité poznatky o rozmanitosti světa jeho řádu (o světadílch, planetě Zemi, vesmíru)
- chová se přiměřeně a bezpečně ve školním i domácím prostředí i na veřejnosti (na ulici, na hřišti, v obchodě, u lékaře), uvědomuje si možná nebezpečí (odhadne nebezpečnou situaci, je opatrné, neriskuje), zná a zpravidla dodržuje základní pravidla chování na ulici (dává pozor při přecházení, rozumí světelné signalizaci)
- zná faktory poškozující zdraví (kouření)
- uvědomuje si rizikové a nevhodné projevy chování, např. šikana, násilí

6. Odklad školní docházky

K čemu je dobrý odklad školní docházky?

Odklad školní docházky o jeden rok je nejčastější, ale i nejstarší variantou intervence. Odklad školní docházky by neměl být chápán pouze jako administrativní krok k odložení školní povinnosti, ale především jako čas pro kompenzaci a stimulaci. V současné době je odklad školní docházky chápán také jako prevence specifických poruch učení. Jedná se o variantu pomoci, kdy dítě jeví známky nezralosti nebo je školsky nepřipravené, což by způsobilo, že by dítě nebylo schopno zvládnout nároky, které na něj klade povinná školní docházka a ovlivnilo by to negativně i jeho úspěšnost ve škole.

O odložení povinné školní docházky lze uvažovat např. pokud je dítě nesoustředěné, neklidné, přebíhá od jedné činnosti k druhé, je neobratné a nesamostatné, impulzivní, neumí se podřídit autoritě, objevuje se u něho agresivita, velmi špatně navazuje kontakt s vrstevníky, je přecitlivělé až plačtivé nebo naopak pomalé, bázlivé, nápadně unavitelné, nekomunikující až apatické.

Ovšem nelze jen pasivně čekat a mylně se domnívat, že roční odložení školní docházky vše samo vyřeší. Pokud dítě ne navštěvuje žádné předškolní zařízení, bývá mu doporučena docházka do mateřské školy.

Aby byl odklad účinný, tak je nutné vytvořit ideální podmínky pro jeho další rozvoj:

- Vytvoření individuálního vzdělávacího programu.
- Systematická práce s dítětem především v problematických oblastech, které byly příčinou odložení povinné školní docházky.
- Kvalitní spolupráce rodičů s mateřskou školou.
- Spolupráce s ostatními odborníky (lékař, psycholog atd.). Bez znalosti důvodu odkladu školní docházky a např. závěrů provedeného psychologického vyšetření a návrhů opatření těžko může učitelka sestavit efektivní stimulační vzdělávací program.

Mateřské školy spolupracují s pedagogicko-psychologickými poradnami a v případě potřeby doporučují rodičům, aby jejich dítě objednali na vyšetření školní zralosti. Aby mohla učitelka v MŠ dále dítě účinně rozvíjet, potřebuje být informovaná o výsledcích vyšetření. Tyto informace jí mohou poskytnout pouze rodiče. Odborník z PPP ve zprávě doporučuje, v jaké oblasti školní zralosti je potřeba dítě rozvíjet. (Kropáčková, 2008)

7. Posílení školní připravenosti

V současné době jsou k dispozici rozvíjející intervenční programy, které stimulují rozvoj jednotlivých složek školní připravenosti. Tyto stimulační programy mohou být jak preventivní, tak již intervenční. S takovýmto programem mohou pracovat rodiče pod vedením pedagoga či psychologa, ale mohou být zařazeny do práce MŠ, PPP jako forma skupinového i individuálního učení.

Takovým programem je i **Šance pro vaše dítě** – vzdělávací program, který pomáhá dětem se specifickými vzdělávacími potřebami a jejich rodičům s přípravou na vstup do ZŠ. V programu byly použity principy pedagogiky Marie Montessori.

U dětí s komplikovanou školní připraveností obvykle nestačí jeden druh intervence, ale je třeba kombinovat různé varianty stimulace osobního vývoje. Nejefektivnější bude takový postup, kde je provázána spolupráce rodičů s psychologem i učitelkou v MŠ.

Odpovídající školní připravenost je – nikoliv jedinou, ale nutnou – podmínkou perspektivní školní úspěšnosti dítěte. Proto je zapotřebí i nadále rozvíjet cílenou intervenci k rozvoji vývojové úrovně dětí před vstupem do školy i na počátku školní docházky. (Valentová in Kolláriková, Z., Pupala, P, 2001)

8. Legislativa

1. Kdo přihlašuje dítě k povinné školní docházce

Rodiče nebo zákonný zástupce (školský zákon) mají ze zákona povinnost přihlásit své dítě k zápisu k povinné školní docházce. Není to povinnost mateřské školy ani základní školy. Rodiče tuto zákonnou povinnost nemohou na nikoho delegovat. K zápisu se musí rodiče dostavit osobně s dítětem, které dovrší do 31. 8. daného roku šesti let.

§ Citace zákona: „Zákonný zástupce je povinen přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce, a to v době od 15. ledna do 15. února kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku...“ (Školský zákon, §36 Plnění povinnosti školní docházky)

2. Probíhají zápisy do prvních tříd ve všech základních školách ve stejný den?

Většinou neprobíhají, ale v některých základních školách se termíny mohou shodovat. Termín zápisu si určuje ředitel základní školy, a to v termínu od 15. ledna do 15. února. V tomto termínu probíhají zápisy ve všech základních školách bez ohledu na zřizovatele nebo zaměření školy, tzn. že je závazný např. i pro školy církevní a soukromé.

Každá základní škola musí zveřejnit termíny zápisu do 1. tříd, což nejčastěji dělá umístěním vyhlášky např. na hlavních dveřích školy, na vývěsní tabuli nebo také na webových stránkách. Vyhláška bývá vyvěšena i v mateřských školách a na městských úřadech. Informace lze také získat i na odboru školství atd. Mnoho základních škol tyto informace také prezentuje např. v regionálním tisku nebo si připraví vlastní informační letáčky.

3. Musí se rodiče s dítětem dostavit k zápisu, i když jsou rozhodnutí žádat o odklad školní docházky?

I v případě, kdy rodiče například absolvovali vyšetření školní zralosti v pedagogicko-psychologické poradně, kde jim byl doporučen odklad školní docházky a oni s ním souhlasí, tak i v tomto případě se musí dostavit s dítětem k zápisu. Rodiče vyplní žádost o odklad a doloží dva odborné posudky (posouzení příslušného školského poradenského zařízení a posouzení odborného lékaře). Ředitel základní školy na základě žádosti a požadovaných příloh žádost posoudí a zašle rodičům písemné rozhodnutí o odkladu povinné školní docházky.

4. Co si vzít s sebou k zápisu?

Rodič (nebo zákonný zástupce) musí prokázat svoji totožnost nejlépe občanským průkazem. Dále je potřeba s sebou vzít rodný list dítěte a učitelky základních škol doporučují např. i pojištěneckou kartičku. Tyto doklady totiž usnadní rodičům (či jiným zákonným zástupcům) vyplňování formulářů: žádost o přijetí k základnímu vzdělání, dotazník pro rodiče žáka 1. ročníku, který někdy bývá označen jako zápisní lístek. Pokud rodiče uvažují o žádosti o odložení školní docházky a již s dítětem absolvovali např. preventivní prohlídku u pediatra nebo vyšetření školní zralosti v pedagogicko-psychologické poradně, je vhodné, aby si tato vyjádření vzali také s sebou.

5. Musí se rodič s dítětem dostavit osobně k zápisu?

Ano, k zápisu se musí dostavit minimálně jeden z rodičů (či jiný zákonný zástupce dítěte) společně s dítětem. Zápis nelze realizovat bez přítomnosti dítěte!!! Pokud je dítě např. nemocné

nebo se rodiče (či jiný zákonný zástupce) dítěte z vážných důvodů nemohou s dítětem zápisu zúčastnit, oznámí ředitelství školy tuto skutečnost. V tomto případě se zúčastní zápisu v náhradním termínu, který jim základní škola musí nabídnout.

6. Kdo napíše žádost o odklad školní docházky?

Žádost píše rodiče (či zákonní zástupci) dítěte a podávají ji na ředitelství základní školy. Rodiče k žádosti o odklad školní docházky přikládají dvě vyjádření, a to od dětského lékaře a od specializovaného školského zařízení (pedagogicko-psychologická poradna).

O odkladu školní docházky rozhoduje podle § 37 odst. 1 školského zákona ředitel spádové školy nebo školy, kterou si rodiče dítěte (či jiný zákonný zástupce) zvolili. Povinnou školní docházku ředitel základní školy odloží dítěti na základě písemné žádosti jeho rodičů (či jiného zákonného zástupce) podané nejpozději do 31. května kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku.

7. Kdo rozhoduje o odkladu školní docházky?

O odkladu školní docházky rozhoduje ředitel základní školy na základě žádosti rodičů a na podkladě doporučení příslušného školského poradenského zařízení (např. pedagogicko-psychologická poradna nebo speciálně-pedagogické centrum) a odborného lékaře (praktický lékař, dětský lékař atd.). Podle zákona však existuje ještě jedna možnost, a to tzv. dodatečný odklad, který se může udělit v případě, že v průběhu prvního pololetí se u dítěte projevila nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost ke školní docházce. Před dodatečným odkladem školní docházky však varují nejenom pedagogové, ale i psychologové, neboť návrat dítěte zpět do mateřské školy v průběhu školního roku může být pro dítě traumatizující. Vztah ke škole i celoživotnímu vzdělávání si dítě utváří průběžně a je proto důležité, aby v počáteční fázi nezískalo negativní zkušenost.

Rodiče mají možnost se o svém rozhodnutí, kdy dítě zahájí povinnou školní docházku, poradit s odborníky, ale **definitivní rozhodnutí zůstává v jejich rukou**, neboť vyjádření lékaře či školského poradenského zařízení má pouze charakter doporučení.

Doporučená literatura určená pro rodiče: Jana Kropáčková, „Budeme mít prvňáčka“ – rady pro rodiče dětí od 5 let

Zdroje:

- ~ Mertin, V., Gillernová, I. (eds.) Psychologie pro učitelky mateřské školy. Praha: Portál 2003, ISBN 80-7178-799-X.
- ~ Kropáčková, J. Budeme mít prvňáčka. Praha: Portál 2008, ISBN 978-80-7367-359-8
- ~ Kolláriková, Z., Pupala, B. Předškolní a primární pedagogika. Předškolní a elementární pedagogika. Praha: Portál 2001, ISBN 80-7178-585-7
- ~ Desatero pro rodiče dětí předškolního věku <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dokumenty-1>
- ~ Konkretizované očekávané výstupy RVP PV <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dokumenty-1>
- ~ Raabe 2009

9. Aktivita na domácí procvičování

V této kapitole najdete příklady aktivit, které připravily lektorky pro domácí práci dětí a rodičů v Projektu Šance.

Čtení, psaní, sluchové rozlišování hlásek

Karty se jménem

Co budete potřebovat:

- jednu kartu se jménem a druhou s příjmením dítěte
- vystříhaná písmena, která se ve jméně a příjmení vyskytují
- vystříhaná písmena – kompletní abeceda
- průsvitný papír

Na kartě se jménem dítěte:

- hláskuje a ukazuje jednotlivá písmena
- ke kartě přiřazuje písmena nejdříve z vybraných písmen, která se ve jméně vyskytují, později z celé abecedy
- samostatně bez vzoru tvoří jméno ve správném pořadí nejdříve z vybraných písmen, která se ve jméně vyskytují, později z celé abecedy
- obkresluje jméno z karty na průsvitný papír

Stejně pracujte s kartou s příjmením. Později můžete pracovat i s dalšími kartami – se jmény sourozenců, názvy zvířat, známých předmětů apod.

Písmena a obrázky

Co budete potřebovat:

- časopisy a noviny s obrázky, papíry, lepidlo, tužka

Dítě bude:

- vystříhovat a nalepovat obrázky
- pojmenovávat je a vyslovovat první hlásku
- dopisovat počáteční písmeno

Papírové vizitky s názvy předmětů v prostředí domácnosti

Co budete potřebovat:

- papírové vizitky – cedulky z papíru, na kterých budou velkými písmeny napsány předměty vyskytující se v domácnosti, izolepu (případně můžete použít samolepky vhodného formátu)

Rodič ve spolupráci s dítětem označí některé předměty v domácnosti vizitkami se slovy. Dítě má tak stále připravena slova ke čtení ve spojení s významem slov. Podle zájmu dítěte mohou vizitky u předmětů dále přibývat...

Krabička s překvapením

Co budete potřebovat:

- krabičku, kde budou hezké malé předměty začínající stejnou hláskou. Předměty je možné obměňovat jako překvapení (například každé ráno, po návratu ze školky...)

Dítě bude sluchově rozlišovat první hlásku. V případě, že už dítě zná některá písmena, můžeme do krabičky dodat cedulky s názvy jednotlivých předmětů a dítě bude přiřazovat slova k předmětům.

Zvukové hry s hláskováním

Dítě se učí:

- rozeznat počáteční hlásku ve slovech k předmětům, třídit podle stejných zvuků na začátku, později na konci slov
- hláskovat krátká slova – například jména členů rodiny. Můžeme využít i krabičku s překvapením – dítě hláskuje předměty, které se v ní nachází.
- k zadané hlásce vyhledávat předměty v okolí
- rodiče mohou dávat dětem hláskovací hádanky a naopak

Motorické cvičení ruky

Důležité pro přípravu na psaní.

Co budete potřebovat:

- textilní prostírky, houbu a různě velké misky, hadříky na utírání misek a stolu

Dítě bude: ždímat houbu, utírat misky, utírat stůl a nábytek, leštit zrcadlo, leštit další předměty, rolovat prostírky, ...

Mnohé další aktivity na uvolnění ruky najdete v kapitole 10.

Matematika

Příkládání k 1–10

Co budete potřebovat:

- deset karet s obrázky označených číslicemi 1–10
- 55 stejných předmětů v košíčku (krabičce, ...) k počítání a příkládání na karty

Poznámka: obrázky na kartách budou tematicky shodné s předměty v košíčku, krabičce, ... například: listy a berušky, lusky a fazole, košile a knoflíky, černé kruhy a hvězdičky apod...)

Dítě bude počítat a příkládat drobné předměty ve správném množství na karty s číslicemi – žádný předmět v krabičce nezbude.

Imyslové vnímání

Zvukové „válečky“

Co budete potřebovat:

- malé stejné neprůhledné krabičky nebo válečky, vždy dva naplněné stejným materiálem, který vydává určitý zvuk

Dítě bude podle sluchu vyhledávat páry válečků se stejným zvukem. (Poznámka – v průběhu Šance přineslo na lekci každé dítě vždy jeden pár válečků. Jejich zvuk porovnávaly v průběhu lekce. Můžete ale doma vytvořit sami celou sadu svých vlastních válečků – krabiček. Použít můžete například lahvičky od jogurtových nápojů, ...).

Zvukové hry

Společně s dítětem vyhledávejte zajímavé a legrační zvuky kolem sebe. Dávejte dítěti „zvukové hádanky“ – například praskání bublinkové fólie; foukání do prázdné láhve, láhve s vodou a podobně.

Barevná voda

Co budete potřebovat:

- tácek, průhledné nádoby, hadřík; pinzeta, kousky krepového papíru nebo barevný koncentrát z potravinových barev v lahvičkách s kapátkem

Dítě bude obarvovat vodu v průhledných nádobách, zapouštět a míchat barvy, tvořit odstíny

Další aktivity

Kresba postavy

Co budete potřebovat:

- balicí papír, výtvarné potřeby

Na papír obkreslete obrys postavy dítěte. Dítě pak do něj nakreslí nejdůležitější orgány.

Vyprávění příběhu

Co budete potřebovat:

- balicí papír, výtvarné potřeby, obrázky z časopisu, nůžky, lepidlo

Společně s dítětem sestavte příběh, s nalepenými nebo dokreslenými obrázky ze života rodiny (výlet, část dne nebo denní režim, příhoda...)

Chůze po linii

Chůze po linii je důležitou součástí programu v Montessori třídách (ve třídách najdeme na podlaze vyznačenou linii ve tvaru oválu nebo elipsy). Slouží ke zklidnění, koncentraci a koordinaci pohybů. Náměty pro chůzi po linii najdeme také v prostředí kolem nás. Dítě může (tam, kde je to bezpečné) chodit po různých liniích na chodníku, v nákupních centrech, v tělocvičně, můžeme najít nebo nalepit linii také doma... Ztížit trénink můžeme nošením předmětů nebo malého zvonečku.

10. Pomůcky pro přípravu dítěte na školu, které si vyrobíte sami

V této kapitole najdete praktické rady, jak v domácím prostředí pomoci svému dítěti s přípravou na vstup do základní školy.

Pomůcky a návody připravila Martina Zíková, pedagožka a maminka, která využívá Montessori pedagogiku v domácím vzdělávání. Podobné pomůcky a metody práce se používají i v Montessori MŠ. V domácím prostředí není nutné vytvářet modelové prostředí s Montessori pomůckami, můžeme naopak využít toho, že domácí prostředí je přirozené.

Dobrou přípravou na práci ve škole jsou domácí práce. Existuje mnoho činností, při kterých si děti uvolňují ruku, potřebují znát písmenka, aby si mohly přečíst recept nebo napsat vzkaz. Vychovávat děti tak, aby pro ně práce v domácnosti a pomoc byla samozřejmostí, je ta nejlepší příprava nejen pro školu, ale hlavně pro život.

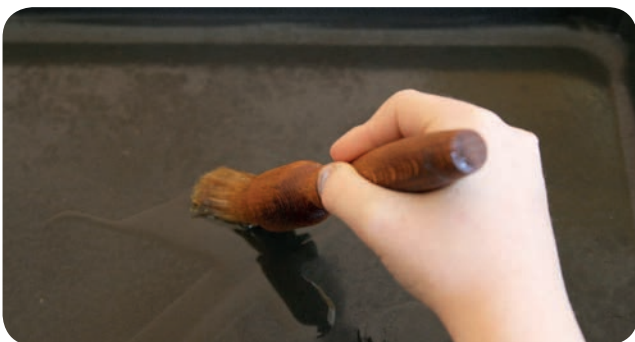
Další možnost jak dětem pomoci s přípravou na školu jsou nejrůznější pomůcky, které děti budou nejen rozvíjet, ale současně je budou bavit.

Uvolňování ruky

Ruku si dítě může uvolňovat při řadě běžných činností.

Vymazávání a vysypávání plechu

Vymazávání plechu štetcem je způsob, jak si děti dobře uvolní ruku. Můžete dbát na to, aby byl štetec chycen jako tužka. Vymazávání může mít svůj řád – dítě ví, kde „pomůcku“ najde, ví jak si doplnit olej a jak vymazat. (Můžete se soustředit na pohyb shora dolů nebo zleva doprava.) Kontrola probíhá snadno – stačí se podívat proti světlu – kde je a kde není plech vymazaný, uvidíte hned.

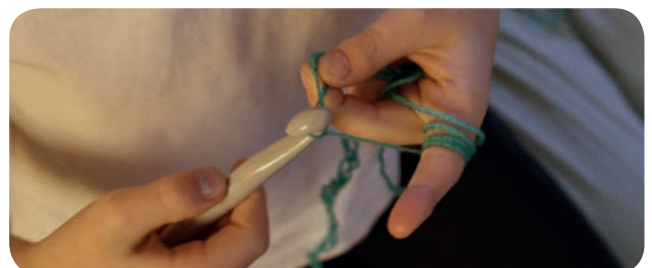
Po vymazání následuje vysypání plechu strouhankou nebo hrubou moukou. To je poměrně náročné, protože se musí těžkým plechem pohybovat tak, aby byla mouka nebo strouhanka všude rovnoměrně nalepená. Bude jednodušší, když bude dítě vysypávat něco lehčího – např. dortovou formu nebo menší kulatý plech.

Pomoc při pečení

Ještě než dítě dokáže samo upéct koláč, než si dokáže samo přečíst recept, samo zvážit suroviny, samo zapnout troubu a odhadnout, kdy je koláč upečený, může při práci pomáhat. Do praktického života v Montessori školkách patří přenášení sypkých věcí lžící – to lze doma velmi dobře využít. Pokud tedy navážíte příslušné množství cukru nebo mouky, může vám ho vaše dítě přenést z váhy do mísy, ve které se bude míchat. I s mícháním pak může pomáhat.

Háčkování, pletení, vyšívání

Může být velmi oblíbenou činností. V určitém věku mohou háčkovat jak holčičky, tak i kluci. Uháčkovat řetízek pro někoho bude pro dítě velkou výzvou. Že si při tom uvolňují ruku na pozdější psaní je nenapadne. Pletení je mnohem těžší, ale i některým dětem určitě půjde. Jednodušší je vyšívání jednoduchým předním nebo křížkovým stehem, to děti často velmi baví.

Přišívání knoflíku

Užitečná dovednost, kterou děti zvládnou v první třídě i dříve. Napíchnout knoflík i látku, trefit se do dírky, snažit se, aby i steh na rubu byl úhledný, trefit se mimo dírku, aby se mohl knoflík obtočit, zapošíť – to je mnoho úkonů, které je třeba zvládnout a které dítě naučí mnohému.

Párání

Možná vás překvapí, jak oblíbenou činností se pro vaše dítě může stát obyčejné párání. Mohou párat nejen svetry (a vypáranou vlnu pak namotat do klubíčka), ale i nejrůznější švy nebo třeba zipy. Ruka se výborně uvolní, takže i tato činnost je dobrou přípravou na psaní.

Žehlení a skládání kapesníků

Být už tak velká (nebo velký), že si mohu troufnout vzít do ruky žehličku, to je pro dítě velká událost. Lepší je nějaká menší žehlička, ale dá se použít i normální, raději nenapařovací žehlička. Nechte děti žehlit jednodušší prádlo – kapesníky, ubrousky. A samozřejmě je pak poskládat. Skládání ubrousku – jak je to zvykem v Montessori školkách – se doma velmi prakticky uplatní – skládat je pořád co.

Obkreslování a šrafování skleniček

Pomůcku, která děti připraví na školu, můžete najít i v kuchyni. Vhodnou aktivitou pro uvolnění ruky je obkreslování a následné šrafování skleniček nebo jiných předmětů. Skleničky s nožičkou se drží nejlépe.

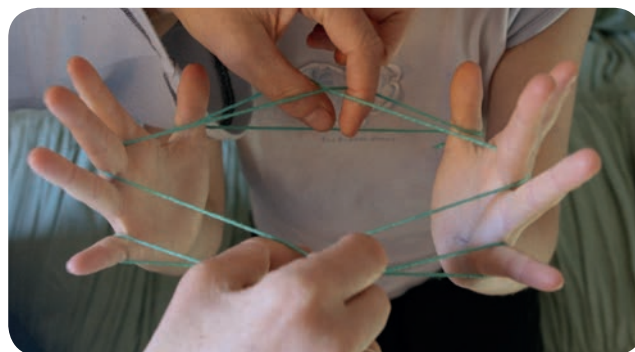
Hra na flétnu, na housle – i jiný hudební nástroj

Hra na flétnu je výbornou přípravou do školy. Vůbec nejde o noty, ale hlavně o koordinaci rukou, propojení hlavy a ruky, čtení toho, co hraji, ať už jsou to noty či jakékoliv značky, atd. Učí také dítě něčemu se věnovat pravidelně.

Dalším nástrojem, na který děti mohou hrát, jsou housle. Housle se drží v levé ruce, v pravé je smyčec. Aby byl tón krásný, musí být pravá ruka velmi ohebná, pružná a to je to, co děti potřebují na psaní. Samozřejmě, že děti na housle nehrají proto, aby ve škole dobře psaly, ale dovednost nabytá při výuce houslí se dobře odrazí i ve škole.

Přebírání nitě

To je hra, kterou možná znáte z dětství. Dneska se už hraje jen málokdy. Ale zkuste ji děti naučit. Vezmete si dlouhou pevnější nit, konce zavážete a navlečete na obě ruce. Potřebujete někoho dalšího k sobě, který s vámi bude nit „přebírat“. Je v tom mnoho specifických pohybů, pořád musíte pracovat prsty – převracet, ohýbat, a také musíte vědět, který prst kam dát.

Bubliny

Když koupíme něco křehkého, co je zabaleno v bublinové fólii, většinou to dětem nedá, aby bubliny nepraskaly. Praskat mohou různým způsobem a je to velká zábava, která současně trénuje svaly prstů. Pokud bude dítě střídat prsty, procvičí si nejenom palec a ukazováček. Prasknout bublinu malíčkem nedominantní ruky není žádná legrace.

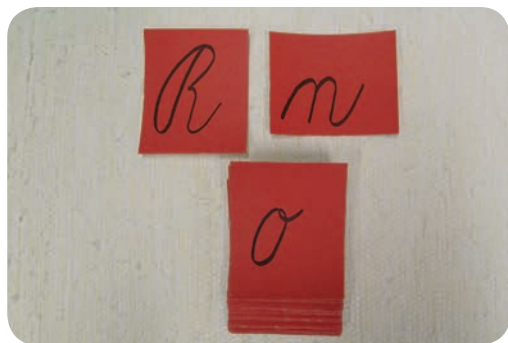
Hra na dirigenta

Dirigování je důležitou činností pro sbor nebo vedení orchestru. Stejně tak je důležité (ale pro děti mnohem zábavnější) dirigovat doma nějakou skladbu, která se hraje v rádiu. Dirigování má svá pravidla, která je třeba dodržet (rytmicky vést soubor, ukazovat nástupy a ukončení), když ale trochu přeženete práci rukou, bude to nejen větší legrace, ale budete zároveň uvolňovat ruku na pozdější psaní.

Písmenka a první čtení

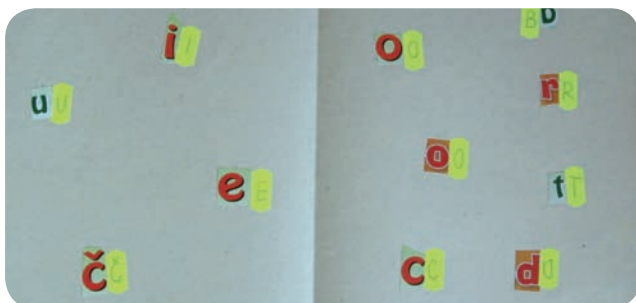
Smirková písmenka

Smirková písmena jsou jednou z klasických Montessori pomůcek. Můžete si je vyrobit i doma. Koupíte smirkový papír, rozstříháte ho na menší formát a písmenka na ně napíšete fixem. Není to ideální, ale i takto si děti procvičí tvar písmene. Stejně tak si můžete vyrobit číslice. Nacvičený tvar pak mohou zkusit psát na táč s krupicí.

Písmenka z novin

Noviny a staré časopisy jsou v domácí škole či „předškolce“ velkým pomocníkem. Vyhledávejte a vystřihávejte velká písmena z nadpisů, můžete je různě třídit a nalepovat. Později z nich sestavujete slova. Jsou tu krásně vidět různé druhy písma a děti se také snadno naučí znát velká a malá tiskací písmena. S většími dětmi můžete také vystřihovat celá slova a třídit je podle slovních druhů.

Čtení všeho, co potkáme

Toto určitě napadne většinu rodičů. A pokud ne, přijdou s tím jejich děti. Když je dítě v tom správném období, čte úplně všechno – nápisy na obchodech, titulky v televizi, hřbety knih... Doma i na procházkách se prostě najde mnoho slov, která je dobré přečíst.

Vzkazy, dopisy

Pište dětem vzkazy. Je to dobrý způsob, jak je přimět číst. Pokud jde o psaní – napsat jednoduchý dopis babičce je dobrou motivací.

Psaní SMS

To je hezká atrakce, protože mobil je pro nejmenší děti velkou věcí. Vymyslete vzkazy, kde dítě nemusí používat háčky a čárky, aby se neucilo psát nesprávně. Nepište vzkazy jen naoko, skutečně je někomu odešlete.

Seznamy věcí

Naučte děti balit si tašku k babičce nebo na výlet. Aby věděly, co všechno si mají sbalit – hodí se seznam. Pro začátek se dá nakreslit, ale velmi brzy můžete obrázky doplnit psaním.

Seznam úkolů

Děti mívají často problém s pořádkem ve svém pokoji. Pomoci jim může jednoduchý seznam. Třeba takto:

1. Složit a uklidit všechno oblečení
2. Uklidit na posteli
3. Uklidit na stole atd.

Připíchněte ho na nástěnku. Seznam není samozřejmě samospasitelný, ale dětem pomůže v orientaci. A opět si procvičí čtení.

Polepky

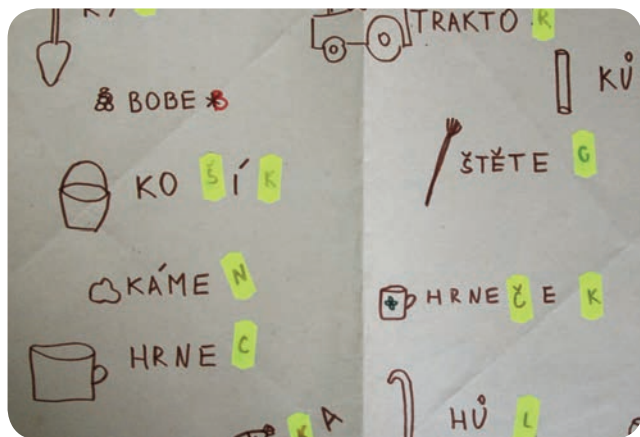
Polepky sice vyžadují větší přípravu, ale vydaná energie stojí za to. Budou atraktivní velmi dlouho. V. Vyberte polepky vhodné velikosti a starou knihu s obrázky nebo obrázkový časopis. Najděte si nějaký obrázek, na kterém je hodně věcí, napíšete názvy věcí na polepky a úkolem dítěte je přilepit je ke správnému obrázku.

Můžete ještě dětem práci i ztížit – na polepky pište kratší věty, pomocí nichž se vypráví příběh.

Polepky se dají využít i při hledání chybějících písmenek nebo slabik.

Chybějící písmena

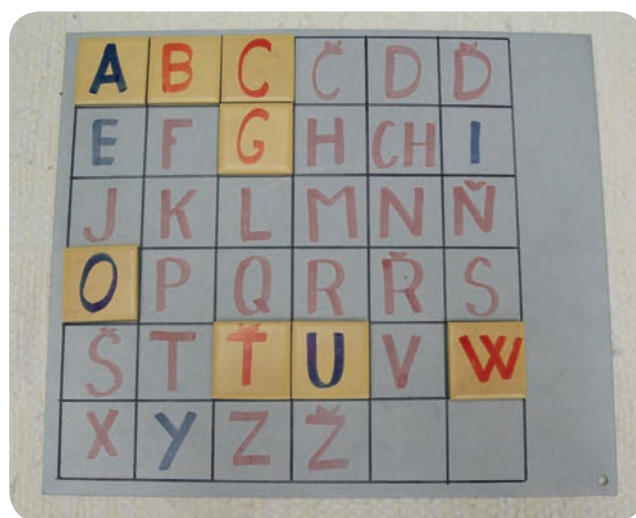
Tuto pomůcku budete vyrábět dlouho, ale vydrží. Na sololitové destičky rozměru cca 15×20 cm nalepte obrázek a pod něj napište, co znázorňuje. Ve slově vynechte některá písmenka. K obrázku patří dřevěná tříška, na které je napsáno slovo celé – bez chybějících písmen. (Z rubu třísky může být značka, která je totožná se značkou na rubu obrázku, aby bylo jasné, která tříška patří ke kterému obrázku). Cílem je vybrat správné slovo k obrázku a srovnáním zjistit, jaké písmenko tam chybí. Z dřevěné abecedy pak doplnit chybějící písmenko.

Třísky můžete koupit v obchodě, kde prodávají palivo do krbů. Jsou bukové – tedy tvrdé – hladce opracované a všechny stejně dlouhé. Pětikilový pytel stojí 70 korun.

Abeceda

Prodejna, kde se prodává dlažba a obklady, může být velkým zdrojem materiálu, ze kterého se dají vyrobit pomůcky. Keramika, ze které se vyrábí obklady, je totiž estetickým a na pohmat příjemným materiálem. V prodejnách mají vzorky obkladů, které jsou vystavené a po určité době je obměňují. Ty nejmenší obklady, použitelné právě v domácím prostředí, jsou čtverce o rozměru cca 1,5 cm, ty větší pak 5 cm. V obchodě najdete i malé obklady – obdélníky, na které se dají lihovým fixem psát názvy nebo i celé příklady. Všechna výstavní dlažba nejmenšího rozměru je nalepená podle druhu na pevné plechové desky. Odlepit dlažbu, očistit jednotlivé kusy i celou desku dá chvilku práce, ale můžete použít obojí – obklady i desku. Tak je tomu i v tomto případě. Barevným lihovým fixem na desku narýsujte mřížku a předepište písmenka, na jednotlivé obklady pak písmenka na přikládání. Takové desky s malými obklady můžete mít čtyři – velká, malá tiskací písmenka a velká a malá psací. Přikládat můžete stejný tvar na stejný tvar, nebo malé tiskací na velké tiskací atd. Z písmenek mohou děti skládat i slova a krátké věty.

„Tabule“ z obkladů

Obklady většího rozměru jsou výborným pomocníkem na psaní. Když se dítě učí psát písmenka, obtáhne dvěma prsty každé písmenko na smirkovém papíře, zkusí ho nakreslit do krupice a může ho nakreslit i na větší obkladačku smazatelným fixem. Je třeba vybrat pouze hladkou obkladačku – bez vzorku.

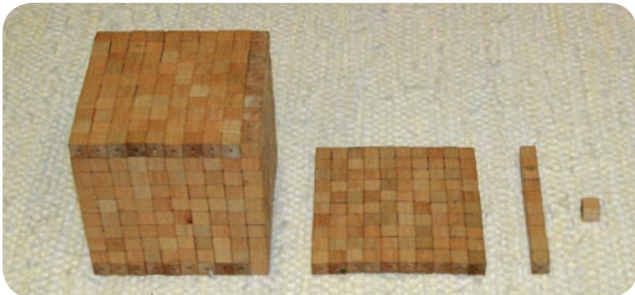
Počítání

Peníze

Peníze můžete použít velmi dobře. Vyberte koruny a desetikoruny, pečlivě je umyjte (jsou vždy špinavé) a počítejte s nimi – sčítejte, odčítejte i rozměňujte. Stejně můžete použít i peníze papírové (raději je jen okopírujte). Když ale začnete mít pocit, že všechno, co se počítá, dítě spojuje s penězi, hledejte i jinou pomůcku.

Barevné kostičky

Barevné kostičky jsou variantou Montessori perličkového materiálu. V určitém ohledu možná i lepší. Zde je použito dřevěných korálků – kostiček s délkou strany 1 cm. Kostičky slepte do dvojic, trojic, čtveřic... a ty pak můžete i nabarvit. Oproti Montessori pomůcce jsou lepší v tom, že jejich rozměr v centimetrech odpovídá počtu kostiček. Desítka je tedy dlouhá 10 cm.

Dřevěné příklady

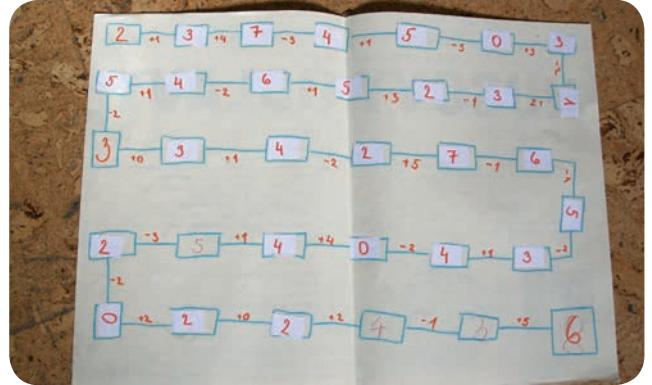
Když se člověk něco naučí, musí to neustále procvičovat. Protože některé děti umí v předškolním věku rychleji počítat než psát, tato pomůcka jim pomůže při procvičování. Vezměte dřevěné „jazýčky“ a napište na ně příklady. Z jedné strany příklad, z druhé strany výsledek. Z dlouhé lati můžete udělat číselnou osu. Dřevěné příklady se pak počítají a přikládají k číselné ose.

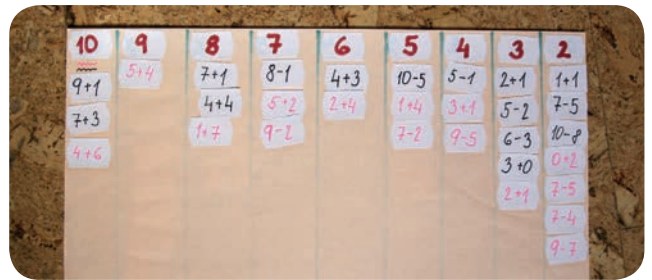
Polepky

Polepky dobře využijete i v matematice. Patří všude tam, kde je třeba procvičovat. Jsou využitelné, když dítě ještě neumí psát, neumí psát rychle nebo nechce psát pořad. Potřebují ale přípravu. S polepkami můžete pracovat různými způsoby:

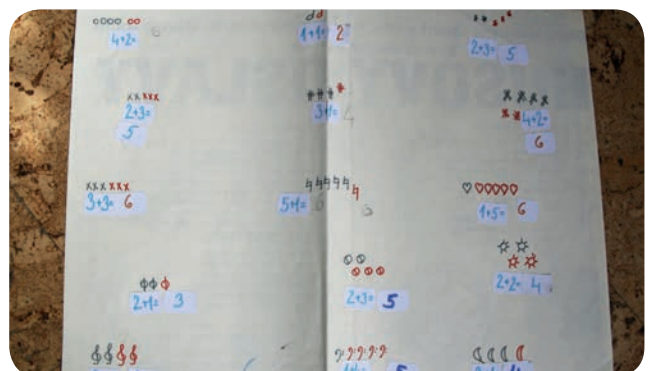
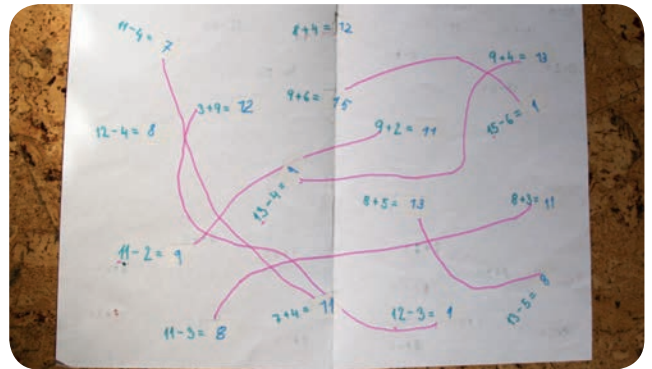
- Napište na papír příklady a na polepky výsledky, dítě pak lepí výsledek k příkladu

- Napište na papír čísla a na polepky příklady, dítě pak lepí příklad ke správnému výsledku

- Můžete napsat příkladový řetěz, kam bude dítě lepít výsledky nebo příklady

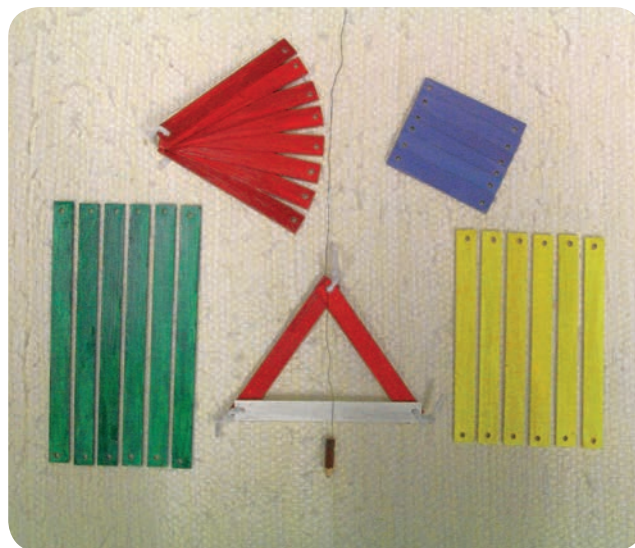
Sčítací tabulka

Stejně jako pro abecedu, můžete malé keramické obklady využít i pro číslice. Z těch nejmenších si vyrobte sčítací tabulku. V obchodě se školními potřebami si můžete koupit bílý fix, kterým se dá na hladké obklady dobře psát.

Geometrie

Vyrobít tuto pomůcku na geometrii dá dost práce, ale dobře nahradí originál. Jako surovina pro výrobu vám poslouží už dříve zmíněné bukové třísky. Postup si umíte představit. Musíte dobře změřit originální pomůcku, abyste vyvrtali otvory na správné místo a nařezali třísky na správné délky. Spojovacím materiálem jsou čističe dýmek.

Oslavní

Puzzle

Puzzle jsou užitečnou pomůckou, kterou si můžete vyrobit i sami a využít ji i na procvičování. Vezměte nějaký atraktivní obrázek a nakreslete na něj mřížku ze čtverců cca 3×3 cm. Stejnou mřížku nakreslete na čistý papír. Na rubovou stranu dílků pište úkol a na příslušné místo mřížky na čistém papíře odpověď. Může tam být např.

- Velké tiskací písmeno – malé tiskací písmeno, dvě stejná psací písmenka
- Najít dvojice stejných slov nebo tvarů, slovo napsané velkým tiskacím písmem a malým tiskacím písmem
- Slovo a obrázek
- Jednoduché příklady a jejich výsledky

Po splnění všech úkolů je obrázek hotov. Pokud je obrázek správně složený, znamená to, že všechny úkoly byly správně splněny.

Staré časopisy a katalogy jsou velikým pomocníkem. Můžete z nich vystříhat nejen písmenka a slova (viz výše), ale také obrázky, které pak budete třídit podle tématu. Můžete mít dopravní prostředky, ovoce, zeleninu, oblečení, zvířata třídit na savce, ptáky, ... Nebo třeba rozlišovat co se z čeho vyrábí, nebo co kam patří. Současně se děti naučí dobře vystříhávat a lepit.

Lávě

Přečetli nebo prolistovali jste publikaci, jejíž obsah výrazně pomáhá dospělým lidem, zejména rodičům v efektivní domácí přípravě dětí na vstup do základní školy. Příruček s podobným tématem je na českém trhu několik, žádná ale nevychází z tak osvědčené pedagogické praxe jako příručka, kterou právě držíte v rukou. Její tajemství spočívá ve využití principů pedagogických názorů italské lékařky Marie Montessori, jejíž zkušenosti jsou dnes ve výchově a vzdělávání dětí předškolního věku s velkým úspěchem využívány po celém světě.

Pedagogika Montessori je mezi všemi ostatními v současnosti uplatňovanými pedagogickými koncepcemi jedinečná tím, že přísně vychází z empirických poznatků, získaných na základě dlouhodobého pozorování dětí při běžných činnostech jejich každodenního života. Východiskem potom není nějaký předem stanovený ideál dokonalého dítěte, k jehož přiblížení se nebo naplnění potom děti různými tradičními pedagogickými „triky“ (nástroje a prostředky) nutíme. Tím velmi často omezujeme nebo přímo ničíme jejich vlastní přirozenost a spontaneitu, kterou později ale od nich v běžném životě tvrdě vyžadujeme jako cíl pedagogického snažení a úsilí.

Na základě empirického pozorování potom Marie Montessori spolu se svými spolupracovnicemi a spolupracovníky vyvinula řadu jednoduchých pomůcek (tzv. didaktického materiálu), pomocí kterého mohou děti samy, bez cizí pomoci a zcela v klidu, bez vnějších donucovacích prostředků, pouze vlastní činností poznávat svými smysly principy, vztahy a souvislosti okolního světa a získávat tak zkušenosti nikoliv pamětným učením se a drilem, ale pouhým přirozeným naplňováním zvědavosti vlastního těla a ducha.

Ve druhé části publikace mají rodiče dostatek inspirativních příkladů pro tvorbu vlastních pomůcek pro své děti, pokud chtějí využít osvědčených postupů přirozeného osvojování si světa prostřednictvím smyslového poznávání v prostředí rodiny a domova dětí.

Na základě vlastních teoretických i praktických zkušeností s principy pedagogiky Montessori, které jsem získával po více jak 25 let v různých částech světa, mohu s klidným svědomím prohlásit, že pro děti předškolního věku se mi jeví tato pedagogika jako nejefektivnější a to nejen z výše uvedených důvodů, ale zvláště proto, že při správné aplikaci nedeformuje přirozený rozvoj dítěte a nezakládá tak nebezpečí vzniku poruch chování a učení v budoucím „školním“ období života dítěte. Správné uplatňování principů pedagogiky Montessori ve výchově a vzdělávání dítěte předškolního věku vytváří tak dobrý základ nejen pro poměrně klidné překonání puberty, ale spokojené prožití celého života vašeho dítěte.

Ne právě zanedbatelným důkazem správnosti pedagogických principů koncepce Marie Montessori je nejen stálý růst počtu Montessori zařízení po celém světě, ale i přejímání jednotlivých principů a zkušeností do praxe běžných (tradičních) předškolních zařízení, ale i do celostátně platných dokumentů (pedagogické cíle ve Školském zákoně č. 561/2004 Sb. nebo v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní výchovu).

Přeji všem zájemcům, aby se jim jejich důvěra v pedagogiku Montessori vrátila v podobě spokojeného života jejich vlastních dětí.

Pardubice, leden 2013

Karel Rýdl

Aktivita Společnosti Montessori

Společnost
Montessori o.s.

Společnost Montessori již od roku 1998 šíří v České republice mezinárodně uznávaný systém pedagogiky podle Marie Montessori.

Tematické kurzy

Semináře zaměřené na dílčí témata (hudba, pohyb, školní projekty...) s ohledem na principy Montessori didaktiky. Určeno pedagogům i veřejnosti.

Kurzy pro rodiče

semináře zaměřené na věkovou kategorii 0–3 roky.

Diplomové kurzy

Dlouhodobé vzdělávání zaměřené na děti 3–6 a 6–12 let. Určeno pedagogům, rodičům i dalším zájemcům, kteří chtějí získat hlubší znalosti Montessori pedagogiky. Kurzy jsou akreditovány MŠMT.

Infokurzy

Ochutnávka, která nabídne všem zájemcům základní charakteristiku Montessori pedagogiky.

Společnost Montessori o. s.

Inovativní projekty ve vzdělávání

- Šance pro vaše dítě – projekt na podporu školní zralosti předškoláků.
- Montessori projekt pro inkluzi – podporuje vytvoření inkluzivního prostředí na 1. stupni ZŠ.
- Leknín – podpora vzdělávání ve sdružených školách.

Publikační činnost

Společnost Montessori podporuje vydávání překladů zahraničních knih s tematikou Montessori pedagogiky.

Více se dozvíte na

www.montessoricr.cz

Projekt Šance je zaměřen na přípravu dětí předškolního věku na školní vzdělávání a na podporu a pomoc rodičům při domácí práci s dítětem. Vychází ze zkušeností s využíváním pomůcek a materiálů Montessori při práci s dětmi se specifickými potřebami a z nároků na připravenost dítěte pro vstup do školy. Je uzpůsoben práci s dětmi, které nemohou zařízení Montessori navštěvovat pravidelně.

www.sance-montessori.cz

www.montessoricr.cz

Společnost
Montessori o.s.

Projekt Šance pro vaše dítě, společnosti Montessori ČR, o. s., je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky v rámci OP Vzdělání pro konkurenceschopnost, v oblasti Rovné příležitosti dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Začal v březnu 2010 s délkou trvání 3 roky. V průběhu projektu vznikl Program lekcí Šance, který se pilotně ověřil v 8 mateřských centrech, mateřských a základních školách od listopadu 2010 do června 2012.

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ